

دیدگاهی نو در

سیستم‌های شهری

ویراست دوم: با تجدیدنظر کامل و اضافات

ترجمه و تألیف:

محمود شوهرچه

انتشارات بهار نقش

۱۳۹۴

سرشناسه	: شورچه، محمود، ۱۳۶۱ -
مفهوم و نام پدیدآور	: دیدگاه‌های نو در سیستم‌های شهری / محمود شورچه.
وضعیت ویراست	: [ویراست دوم].
مشخصات نشر	: تهران، پرهام‌نقش، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۴۳۷ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۲۶-۴۱-۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
ادداشت	: چاپ قبلی: مدیران امروز، ۱۳۹۳.
ادداشت	: کاتالوگ.
ادداشت	: نمایه.
موضوع	: شهرسازی - نوآوری
موضوع	: شهری - طراحی - برنامه‌ریزی
دهبندی کنگره	: ۱۳۹ ۴۹۹ / س ۱۶۶ HT
دهبندی دیویی	: ۳۰۱.۱۲۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۶۹۰۱۳

انتشارات پرهام‌نقش

دیدگاه‌های نو در سیستم‌های شهری - ویراست دوم؛ با تجدیدنظر کامل و اضافات

ترجمه و تألیف: دکتر محمود شورچه

نشر: پرهام‌نقش

مبارکان: ۲۰۰ نسخه

بیت و تاریخ انتشار: دوم، ۱۳۹۵

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۲۶-۴۱-۸

قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان

© کلیه حقوق چاپ و نشر این اثر محفوظ است.

راکتر بخش و فروش:

تایفروشی پرهام، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۲۹۷، تلفن: ۶۶۴۶۸۲۳۵

نشریات سیمای دانش: ۶۶۴۶۴۷۷۹

www.parhambook.com

فهرست مطالب

یادداشتی بر ویراست جدید کتاب

پیش‌گفتار

فصل ۱: برنامه‌ریزی و سیستم‌های فضایی

مقدمه

تحول در اندیش برنام‌ریزی شهری

درجه پیچیدگی سیستم‌های فضایی

سیستم‌های پیچیده و غیرمترکز

تحولات در فضاها و اجتماعات

عقلانیت غیرخطی و برنامه‌ریزی

ظهور یک مبنای نظری واحد

فصل ۲: سیر تحول در مدل‌سازی سیستم‌های شهری

مقدمه

شهرها، برنامه‌ریزی و مدل‌سازی

زمینه‌های عبور از موج اول نظریه‌پردازی و مدل‌سازی سیستم‌های شهری

مسئله بویایی‌های شهری

فیزیک اجتماعی جدید

فصل ۳: مروری بر رویکردهای نظری در مدل‌سازی سیستم‌های شهری

مقدمه

تعریف مدل

اهمیت مدل‌ها

ویژگی مدل‌ها

انواع مدل‌ها

فرایندهای ساخت مدل

محدودیت‌های مدل‌سازی

۷۶	رویکردهای نظری کلاسیک در مدل‌سازی سیستم‌های شهری
۷۸	رویکرد اکولوژی شهری
۸۱	رویکرد فیزیک اجتماعی
۸۲	رویکرد نئوکلاسیک
۸۴	رویکرد رفتاری
۸۶	رویکرد سیستم‌ها
۸۸	رویکردهای نظری معاصر در مدل‌سازی سیستم‌های شهری
۸۹	رویکرد علم پیچیدگی و سیستم‌های خود-سامان
۹۱	رویکرد پویایی-تول-بنیان
۹۴	رویکرد عامل-بنیان
۹۵	رویکرد شبکه عصبی مصنوعی-بنیان
۹۶	رویکرد هندسه فراکتال-بنیان
۱۰۵	رویکرد قاعده-بنیان
۱۰۵	رویکرد دستگاه فازی و منطق فازی
۱۰۸	رویکردهای مبتنی بر سیستم اطلاعات جغرافیایی
۱۰۹	شکلات و دورنماها
۱۱۱	صل ۴ : شهرها همچون شبکه‌ای از مفاهیم و بازنمایی‌ها
۱۱۱	تقدمه
۱۱۲	شهرها همچون مفاهیم
۱۱۴	شهر ارسطویی
۱۱۴	شهر ویتگنشتاین
۱۱۷	شهر همچون یک زبان الگو
۱۱۸	شهر نمونه-ایده‌آل ماکس وبر
۱۲۰	شهرهای شبکه بازنمایی متقابل
۱۲۵	صل ۵ : بازخوانی گفتمان اول سیستم‌های شهری
۱۲۵	تقدمه
۱۲۶	تألیت منزوی
۱۲۹	شهر منزوی

۱۳۰	بهترین مکان شهر
۱۳۴	شهرها همچون مکان‌های مرکزی
۱۴۶	شهرهای رتبه-اندازه
۱۴۷	شهرهای اکولوژیکی
۱۵۲	اکو-شهر
۱۵۴	شهرهای جاذبه
۱۵۶	پخش فضایی و شهر
۱۶۰	ظهور مگالابولیس
۱۶۳	جمع‌بندی

فصل ۶: بازخوانش گفتمان دوم سیستم‌های شهری

۱۶۵	مقدمه
۱۶۶	شهرهای ساختارگرا-مرکز-حاشیایی انسان‌گرا
۱۶۸	شهر عدالت اجتماعی
۱۷۱	شهر مارکسیستی
۱۷۴	شهر انسان‌گرا
۱۷۶	شهرهای غیرتصویری
۱۷۸	گسست
۱۷۹	از شیکاگو تا لس‌آنجلس
۱۸۱	شهرهای پست‌مدرن - پسا‌ساختارگرا - ساختار شکن

فصل ۷: ظهور گفتمان سوم سیستم‌های شهری

۹۳	مقدمه
۹۴	شهر رویدادهای عادی روزانه هاگستراند
۹۷	شهر فرامدرن و خود-سامان
۹۸	سلول‌های بتارد
۱۰۰	خود-سامانی و پیچیدگی
۱۰۴	نظریه‌های پیچیدگی بلندمدت از شهرها
۱۰۴	شهرهای نیروهای پراکنده‌ساز
۱۰۸	شهرهای تپه‌مانسای

- ۲۱۲ شهرهای سینرژزی یا هم‌افزا
۲۱۲ - پارادایم لیزر
۲۱۶ - پارادایم تشکیل الگو
۲۱۷ - پارادایم تشخیص الگو
۲۱۹ - پارادایم نقشه‌های شناختی از شهر
۲۳۳ - پارادایم مناطق آرام و شهرهای سریع
۲۳۵ نظریه‌های پیچیدگی کوتاه مدت از شهرها
۲۳۵ شهرهای آشوب
۲۳۸ شهرهای فراکتال
۲۴۴ شهرهای خود ساخت و انعطاف‌پذیر
۲۴۷ مدل‌های پیچیدگی از شهرها
۲۴۷ اتوماسیون سلولی و شهرهای عامل - بیان
۲۵۱ شهر عامل‌های آزاد در فضای مولد
۲۵۴ شهرهای شبکه‌ای
۲۵۹ جمع‌بندی

فصل ۸: افول رویکرد سیستم‌ها و ظهور علوم پیچیدگی

- ۲۶۰ مقدمه
۲۶۰ رویکرد سیستم‌ها
۲۶۸ افول رویکرد سیستم‌ها
۲۷۴ ظهور علوم پیچیدگی
۲۷۸ مدل‌سازی و شبیه‌سازی از پایین به بالا
۲۸۴ برنامه‌ریزی فضایی مبتنی بر رویکرد علوم پیچیدگی
۲۸۷ جمع‌بندی
۲۸۹

فصل ۹: از سیستم شهری ملی تا شبکه شهری جهانی

- ۲۹۲ مقدمه
۲۹۹ ماهیت دوم شهرها
۳۰۲ رویکردهای نظری در شبکه شهری جهانی
۳۰۲ نظریه مجمع‌الجزایر قاره‌ای شهرها ابوالقادر

۳۰۴	نظریه شهرهای جهانی برودل
۳۰۵	تحول نظری در مطالعه و تحلیل شهرهای جهانی و جهانی شدن شهرها
۳۰۹	نظریه شهرهای جهانی فریدمن
۳۱۱	نظریه شهرهای جهانی ساسن
۳۱۳	نظریه فضای جهانی جریان‌ها کاستلز
۳۱۶	شهرها در جهانی شدن؛ گسست از پارادایم سیستم شهری ملی
۳۲۰	شهرهای پویا و افسانه اقتصاد ملی
۳۲۱	شکل‌گیری شبکه شهری جهانی
۳۲۸	جمع‌بندی
۳۳۱	فصل ۱۰: انقلاب دیجیتال شهری
۳۳۱	مقدمه
۳۳۳	انقلاب شهری: گوردون چایلد
۳۳۴	انقلاب شهری: هربرت اسپنسر
۳۳۶	ظهور اولین شهر
۳۳۸	انقلاب شهری: هنری لوفور
۳۴۱	انقلاب شهری: ظهور جامعه شبکه‌ای و کلاتشهر اطلاعاتی؛ مانوئل کاستلز
۳۴۲	انقلاب شهری: نظریه شهر خود-سامان
۳۴۹	فصل ۱۱: برنامه‌ریزی سیستم‌های پیچیده شهری
۳۴۹	مقدمه
۳۵۰	فرهنگ‌های اصلی در برنامه‌ریزی
۳۵۱	اولین فرهنگ هرمنوتیک از برنامه‌ریزی
۳۵۲	اولین فرهنگ علمی از برنامه‌ریزی
۳۵۶	فرهنگ دوم هرمنوتیک از برنامه‌ریزی
۳۵۸	بحران در نظریه برنامه‌ریزی
۳۵۹	ظهور فرهنگ سوم برنامه‌ریزی
۳۶۰	- رویکرد برنامه‌ریزی ارتباطی و مشارکتی
۳۶۲	- برنامه‌ریزی شهری راهبردی
۳۶۴	- حکمروایی شهری

- ۳۶۶ - برنامه‌ریزی پایداری
- ۳۶۸ - نوشهرگرایی
- ۳۷۰ - رشد هوشمندانه شهر
- ۳۷۵ - برنامه‌ریزی خود-سامان و شهر خود-برنامه‌ریز
- ۳۷۶ - پیام اصلی نظریه‌های پیچیدگی از شهرها
- ۳۸۱ - تناقض برنامه‌ریزی و محدودیت‌های پیش‌بینی
- ۳۸۳ - نظریه پیچیدگی و برنامه‌ریزی شهری با محوریت نظریه اجتماعی
- ۳۸۳ - نقد ضمنی
- ۳۸۴ - همانندی‌ها
- ۳۸۶ - خود-سامانی برنامه‌ریزی اجرایی
- ۳۸۶ - به سوی اصلاح نظریه برنامه‌ریزی
- ۳۸۸ - یک شهر خود-برنامه‌ریز
- ۳۸۸ - عامل قانون‌گذاری برنامه‌ریزی
- ۳۸۹ - عامل اجرایی برنامه‌ریزی
- ۳۸۹ - عامل قضایی برنامه‌ریزی
- ۳۸۹ - قوانین برنامه‌ریزی به جای طرح‌های برنامه‌ریزی
- ۳۹۱ - جمع‌بندی

۳۹۳ فصل ۱۲: طراحی سیستم‌های پیچیده شهری

- ۳۹۳ مقدمه
- ۳۹۶ سه مزیت پیچیدگی در سیستم شهر
- ۳۹۶ - غنی‌تر کردن ادراک
- ۳۹۷ - ایجاد ظرفیت کارکردی
- ۳۹۹ - ایجاد هم‌افزایی
- ۴۰۱ انواع پیچیدگی در طراحی
- ۴۰۲ - پیچیدگی مصنوعی
- ۴۰۲ - پیچیدگی بیولوژیکی
- ۴۰۲ - پیچیدگی اکولوژیکی
- ۴۰۲ - پیچیدگی سیستمی
- ۴۰۴ پیامدهای پیچیدگی در سیستم‌های شهری

۴۰۴	- عدم امکان شناخت سیستم شهر آن گونه که هست
۴۰۵	- عدم امکان شناخت اثرات اقدامات مداخله‌ای در سیستم شهر
۴۰۶	- عدم امکان شناخت وضعیت بهینه سیستم شهر
۴۰۷	- برنامه‌ریزی برای پیچیدگی کارکردی سیستم شهر
۴۰۸	- برنامه‌ریزی از طریق طراحی
۴۰۹	- برنامه‌ریزی از طریق قانون‌گذاری
۴۰۹	- برنامه‌ریزی از طریق کنترل مقیاس توسعه
۴۱۱	جمع‌بندی
۴۱۳	منابع
۴۳۴	نمایه

یادداشتی بر ویراست جدید کتاب

نگارنده بدون آنکه مطالب و پژوهش‌های مندرج در این کتاب را از آن خود بداند و یا به خود منتسب سازد، تدوین همه فصول آن را قبل از هر چیز مرهون ترجمه آثار و تلاش‌های همه عزیزانی می‌داند که از نتایج پژوهشی، سرفصل‌ها، نظریه‌ها، نگرش‌ها، چارچوب‌های مفهومی، پیشنهادات و راهنمایی‌های آنها استفاده نموده است.

انتقال حق چاپ و نشر این کتاب به انتشارات پرهام‌نقش و ویراست دوم آن، فرصتی بود تا مطالب مطرح‌شده قبلی در کتاب صیقل بیشتری یابد، پاره‌ای اغلاط که در چاپ قبلی راه یافته بود اصلاح شود، و با افزودن برخی موضوعات و منابع تکمیلی دیگر به آن، به شکل کامل‌تری در اختیار خواننده گرامی قرار بگیرد. از همه خاندان بافراستی که از چاپ قبلی تا ویراست دوم کتاب، نکته‌ها و بازخوردهای خوبی برای بهتر شدن کتاب ارائه دادند، بسیار تشکر می‌شود.

همچنین، تشکر می‌کنم از همه نویسندگان بزرگوار در زمینه سیستم‌های شهری، به ویژه: جول پورچوگالی (فصول ۴، ۵، ۶، ۷ و ۱۱ این کتاب)، مایکل بتی (فصول ۲ و ۸)، استیون مارشال (فصول ۸ و ۱۲)، گرت دی‌رو (فصل ۱)، پیتر بلور (فصل ۹)، یان لیو (فصل ۳)، پیتز آلن، هرمان هاکن، دنیس پیومین، پل ناکس، استیون پینچ، پل لانگی، دریا کرگوری، مایکل دیر و انتشارات بین‌المللی آثار زیر که با سخاوت تمام اجازه ترجمه و استفاده از مطالب، سرفصل‌ها، اشکال، طرح‌ها و نمودارهای موجود در آنها را دادند و سبب شدند موضوعات و مباحث کتاب، در نهایت با کیفیت و نمای بهتری و در قالب یک مجموعه کامل از دیدگاه‌های نو در سیستم‌های شهری همراه با منابع وجود در این زمینه، برای فعالان این حوزه در ایران ارائه شود.

Albeverio, S., Andrey, D., Giordano, P., Marchetti, A. (eds)(2008) *The Dynamics of Complex Urban Systems: An Interdisciplinary Approach*. New York. Physica, Heidelberg.

Batty, M. Longley, P.A. (1994) *Fractal Cities: A Geometry of Form and Function*. Academic Press, San Diego, CA.

Dear, M. (2000) *The Postmodern Urban Condition*. Oxford: Blackwell.

Gregory, D. (1994) *Geographical Imaginations*. Cambridge, MA: Blackwell

Knox, P. and Pinch, S. (2005) *Urban social geography: an introduction*, 6th ed. Pearson.

Liu, Y. (2009) *Modeling urban development with geographical information systems and cellular automata*, CRC Press; Taylor & Francis Group.

Portugali, J. (2000) *Self-organization and the City*. Springer, Berlin/New York/Heidelberg.

Portugali, J. (2011) *Complexity, Cognition and the City*. Springer, Heidelberg.

Portugali, J. Meyer, H. Stolk, E. and Tan, E. (eds)(2012) *Complexity Theories of Cities Have Come of Age: An Overview with Implications to Urban Planning and Design*. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

Taylor, P. (2004) *World city network*, New York. Routledge.

در پایان، مراتب سپاس خود را از توصیه‌ها و همه زحماتی که انتشارات پرهام‌نقش برای چاپ این اثر عهده‌دار شده‌اند، اعلام می‌دارم.

م.ش.

تهران-۱۳۹۴

پیشگفتار

رفتار و پویایی‌های سیستم‌های شهری بسیار بیش از آنچه برنامه‌ریزان تصور می‌کنند، پیچیده‌اند. از این رو، سنت برنامه‌ریزی هرچه به زمان کنونی نزدیک‌تر شده است، بیشتر به توانایی‌ها و قابلیت‌های محدود خود در دستیابی به حفظ و بهبود محیطی و کیفیت فضایی، وقوف و آگاهی یافته است. گذار از «عقلانیت فنی» به «عقلانیت ارتباطی» و «تحلیل قدرت» در نظریه برنامه‌ریزی، مؤدی بر این موضوع است. امروز، برنامه‌ریزی شهری با چالش اندیشه «عقلانیت فنی» بر پایه ثبات، یکنواختی، تساوی و قطعیت از یک سو، و موقعیت‌های «عقلانیت ارتباطی» با ویژگی‌های نایکنواختی، ناهمگنی، غیر خطی، آشوب، انشعابی، عدم قطعیت، عدم قابلیت پیش‌بینی، هم‌افزایی و... از سوی دیگر، رویاروست.

اما با ظهور «نظریه آشوب پیچیدگی» در دهه‌های اخیر، یک تحول بنیادی در نگرش سیستم‌های کلاسیک و برنامه‌ریزی شهری وجود آمده است و اندیشه‌های مبتنی بر سیستم‌های تعادلی را با نقدهای جدی مواجه ساخته است. در واقع، «نظریه پیچیدگی»، علم پیچیدگی را به مثابه چتری می‌نگرد که نظریه‌های «شهر آشوب»، «پویایی سیستم‌های شهری غیرخطی»، «شهر هم‌افزا»، «شهر انعطاف‌پذیر»، «شبکه شهرهای جهانی»، «شهر سلول بنیان»، «شهر عامل-بنیان»، «شهر فراکتال-بنیان»، «شهر تشکیل و تشخیص الگوها»، «نظریه لیزر»، «شهر خود-سامان»، «شهر خود-ساخت»، «شهر خود-ترمیم»، «شهر پایدار»، «شهر خود-برنامه‌ریز»، «شهر نیروهای پراکنده‌ساز»، «شهر سایبرنتیک»، «نظریه بازی»، «شهر رویدادهای روزمره»، و انواع دیگری از سطره‌های جدید برنامه‌ریزی شهری، نظیر: ارتباطی، مشارکتی، راهبردی، حکمروایی، پایداری، نوشهرگرایی، هوشمندانه، خود-سامان و سیستم‌های حمایت برنامه‌ریزی را در بردارد. این قبیل نظریه‌ها امروز به شدت در حال ورود و مباحث نظریه شهری و برنامه‌ریزی هستند و طیف بسیاری از پژوهش‌گران در زمینه سیستم‌های شهری را، گسست، تکاپوی علمی، پرسش و پاسخ و بازخوانش‌های نو فراخوانده است.

به دنبال چنین تحولاتی در بن‌مایه‌های نظری، بدیهی است که «مدل‌سازی شبیه‌سازی» سیستم‌های شهری نیز قدم به عرصه‌های جدیدی بگذارد. ظهور مدل‌هایی از قبیل: «اتوماسیون سلولی»، «عامل-بنیان»، «شبکه عصبی مصنوعی»، «شبکه‌های مجازی جهانی»، «مدل فراکتال»، «قاعده-بنیان»، «دستگاه فازی»، «منطق فازی»، «مدل تصمیم‌گیری»، «سیستم اطلاعات جغرافیایی»، «سیستم حمایت برنامه‌ریزی»، «شبیه‌سازی‌های مجازی» و «طراحی‌های سه بعدی» از جمله نمونه‌هایی است که امروز در حال گذار از مدل‌های کلاسیک در رویکردهای «کولوژی شهری مکتب شیکاگو»، «فیزیک اجتماعی»، «اقتصاد نوکلاسیک»، «رویکرد رفتاری» و «سیستم‌های تعادلی» هستند و افق‌های وسیع‌تر و جدیدتری را به نظاره نشسته‌اند. این مدل‌های جدید برخلاف هم‌تایان قدیمی‌شان، دیگر به دنبال «پیش‌بینی قطعی» و ارائه یک

نسخه آرمانشهرگرایانه برای آینده شهری نیستند، بلکه در تلاش برای «درک» بسیاری از امکان‌ها، احتمالات و آینده‌های شهری ممکن‌اند؛ آنها امروز روایت‌گر، آموزنده، اطلاع‌دهنده و به طور کلی «شیوه‌های مختلف نگرستن به شهرها و برنامه‌ریزی» هستند.

حتی طراحی شهری و برنامه‌ریزی کاربری زمین که تا همین اواخر بر پایه اصل تفکیک، طبقه‌بندی، سلسله‌مراتب، نظم، ساده‌سازی و کاهش پیچیدگی در سیستم‌های شهری رفتار می‌کرد، امروز یک رویکرد کاملاً مخالف با رویکردهای گذشته در پیش گرفته است. به طوری که، چالش امروز در طراحی سیستم‌های شهری این است که چگونه می‌توان یک پیچیدگی کارکردی و ارگانیک، همانند پیچیدگی کارکردی در شهرهای سنتی ماقبل برنامه‌ریزی، ایجاد نمود. شیوه برنامه‌ریزی مدرنیستی بر اساس اصل تفکیک کاربری‌های زمین، در شهر، در از بین بردن و پاک‌سازی بسیاری از ریزکارکردهای پیچیده، نیروهای خود-ساخت و هم‌افزای شهری در آن زمان هنوز ناشناخته بودند) به خود کمترین تردیدی راه نمی‌داد. اگرچه تک‌صداهایی در آن زمان نظیر جیکوبز (۱۹۶۱) و الکساندر (۱۹۶۵) وجود داشتند، اما گوش‌ها هنوز آماده شنیدن این نوع فریادها و نگارش آن نبود. با این حال، این راه نمی‌توانست به سرانجامی برسد و خیلی زود به بن‌بست می‌رسد. به تدریج، برنامه‌ریزی مبتنی بر پیش‌فرض‌های مدرنیستی نه تنها نتوانست شهری بهتر از ماقبل برنامه‌ریزی مدرن بنا کند، بلکه حتی امروز، مجدداً به دنبال الهام از روح حاکم بر شهر سنتی اما تحت عناوین جدید است. آنچه شهرگرایی معاصر را از نوشتارگرایی و شهرسازی جدید کارآمدتر می‌کند، نکته‌ای نبود که هر اندیشمند شهر بتواند آن را درک کند. باید یک قرن می‌گذشت تا ماهیت و رفتارهای پیچیده سیستم‌های شهری، بیشتر تجربه و فهمید شود.

رسیدن به درک نوین از پویایی‌های سیستم‌های شهری به روز در سطح کلان، به «وضعیت جدید» و ظهور اندیشه‌های بنیادی پست‌مدرن، پسا‌ساختارگرا، ساختارگرا، سالی‌تعمارگرا و عامل- شبکه برمی‌گردد. جهانی‌شدن روزافزون، ظهور تکنولوژی‌های ارتباطات و اطلاعات از راه دور، چندفرهنگ‌گرایی و پلورالیسم، توریسم بین‌المللی، اقتصاد فرهنگی، شبکه شهرهای جهانی، دیپلماسی شهری، کارآفرین‌گرایی، خلاقیت‌محوری، اقتصاد اطلاعاتی و شهر دانش‌بنیان، جنبش‌های اجتماعی، بیادگاه‌ها و تهدید تروریسم در قرن ۲۱، طرفداران محیط‌زیست و حساسیت‌های نسبت به زمین‌گرایی و آسیب‌پذیری‌های اکوسیستم-های شهری، ظهور دائم انواع فضاهای فرهنگی مجازی شهری و شهرسازی فرا-واقعیت در عصر تغییر اقلیم، سیستم‌های شهری را به شدت آسیب‌پذیرتر، پیچیده‌تر و فرآرتر از قبل ساخته است و هدایت درست آن را از دست برنامه‌ریزان خارج نموده و فهم آن را برای نظریه برنامه‌ریزی کلاسیک نیز بسیار دشوار ساخته است. وقوع چنین تحولاتی بدان معناست که، درک دقیق پویایی‌های فضا- زمان سیستم‌های پیچیده شهری، امروز، نیازمند مبانی نظری و رویکرد عملی متفاوت‌تر و کارآمدتری است.

اما با وجود همه تحولات نظری و عملی جدیدی که در موضوع «سیستم‌های شهری» پدیدار شده است، متأسفانه امروز در کشور، نه تنها توجه کافی به مسئله «سیستم‌های شهری» تحت شرایط جدید نمی-

شود (صرف نظر از طرح یک‌سری موضوعات محدود و مربوط به رویکردهای کلاسیک و گذشته)، بلکه حتی واحد درسی «سیستم‌های شهری» نیز از سرفصل دانشگاه‌ها حذف می‌شود! در اینجا می‌توان این سؤال را مطرح نمود، در دنیایی که در آن، حدود ۸۰ درصد از ثروت و سرمایه اغلب کشورها از محل روابط و مناسبات بین مادرشهرها، کلان‌شهرها و جهان-شهرها بدست می‌آید، چه موضوعی می‌تواند برای برنامه-ریزی شهری در سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و فراملی، مهم‌تر از درک پویایی‌ها، تحولات و رفتارهای موجود در سیستم روابط بین شهرها باشد؟

بحث سیستم‌های شهری و روابط بین شهرها، یکی از بنیادی‌ترین مباحث در سنت برنامه‌ریزی فضایی، جغرافیا، آمایش سرزمین، اقتصاد منطقه‌ای، طراحی شهری، برنامه‌ریزی شهری-منطقه‌ای، و این اواخر، همچنین، اقتصاد شهری بین‌المللی، فرهنگ شهری، توریسم شهری، دیپلماسی شهری و شبکه شهرهای جهانی است. بی‌شک، دست این عرصه از مطالعات نیز، همانند دیگر عرصه‌های مطالعاتی، امروز دچار تحولات بنیادی شده است. «چرخش سایه» در علوم فرهنگی، «چرخش فرهنگی» در علوم فضایی، پیشرفت‌های در سیستم حمایت برنامه‌ریزی، سیستم اطلاعات جغرافیایی و پارادایم شبکه و علوم پیچیده، مباحث سیستم‌های شهری را نیز تحت تأثیر قرار داده است، و زمینه‌ها و امکان‌های پژوهشی گسترده‌تری پیش روی محققان شهری و سکونتگاه‌های انسانی نهاده است. این تحولات جدید، پژوهش‌گران در این حوزه را واداشته است تا به دنبال درک ماهیت رفتار سیستم‌های شهری در شرایط امروز و با توجه به مبانی نظری جدید در نظریه شهری و برنامه‌ریزی باشد. به هر حال، بحث در زمینه «سیستم‌های شهری»، همواره نظریه، گفتمان، ادبیات، زبان، مفاهیم، ادراکات و واژگان خاص خود را داشته و دارد و بخش بسیار مهم و حیاتی از نظام برنامه‌ریزی شهری-منطقه‌ای را تشکیل می‌دهد.

کتاب حاضر، به شکل متمرکز و تخصصی بر پایه‌ی جدیدترین دست‌آورد بحث مطرح‌شده توسط نظریه‌پردازان اصلی و مطرح دنیا در زمینه «سیستم‌های شهری» گردآوری و تدوین یافته و تا حد ممکن سعی شده است مباحث در محدوده مربوط به موضوع «سیستم‌های شهری» انتخاب و ترجمه شده. در فرایند انجام چنین تلاشی، همچنین به بازخوانش و چارچوب‌بندی نظریه‌ها با هدف رسیدن به یک فهم نظری نظام‌مند و مجموعه کاملی از دیدگاه‌های نو در سیستم‌های شهری پرداخته شده است. نسل جدید نظریه‌های سیستم-ها و شبکه‌ها، به طور کلی مؤلفه‌های اصلی «پارادایم جدید» در مطالعات و برنامه‌ریزی شهری به شمار می‌روند. انشأ... که بتواند زمینه و انگیزه‌های مؤثر در جهت انجام فعالیت‌های پژوهشی بهتر در زمینه «سیستم-های شهری امروز» در رشته‌های جغرافیای شهری، آمایش شهری، برنامه‌ریزی شهری، برنامه‌ریزی منطقه-ای، اقتصاد منطقه‌ای، معماری و طراحی شهری و به طور کلی «علوم معطوف به سیستم‌های فضایی» در کشور باشد.